

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XI. Vtrum voluntarium rectè diuidatur in liberum & necessarium?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

proximum, respectu ipsius, est vniuersalius, quam id, de quo agitur. Comparatio vero ignorantie cum peccato, & excusatione ab illo, est multo minus vniuersalis. Quapropter satius est ab utroque abstinere in presenti, præsertim cum absque his explicata iam sit clarissime tota doctrina directe pertinet ad voluntarium, & inuoluntarium, atque non voluntarium, resultat nse ignorantia.

Art. 6. Hic nihilominus omitti minimè debet, quod iam olim communiter dictum, tanquam ex se clarissimum, vocatum est primum in examen à P. Suarez, atque deinceps à P. Ripalda, aliisque Neotericis fusissimè discussum est. Dixerunt nimirum Philosophus, D. Thomas, & ceteri omnes, idèd ignorantiam esse causam actus, quia tollit cognitionem, quæ si adesset, non eliceretur talis actus. Inquirunt autem Suarez, & post ipsum ceteri, quid sit absolute de presenti, quod significatur per illam conditionalem; non daretur actus, si daretur cognitio. Et quidem necesse est id esse aliquid absolute de presenti. Primum quia causalitas ignorantie significata, & iuxta aliquorum sententiam intrinsecè constituta per illam conditionalem, datur absolute de presenti; Certum autem est, nihil absolute existens de presenti, constitui posse per aliquid purè conditionale. Deinde quia omne conditionatum necessariò reducitur ad aliquid absolute, cum conditionatum præcisè, ut conditionatum, non habeat vllum esse extra intellectum. Neque verò dici potest, futuritionem eam conditionatam nihil esse aliud, quam scientiam Dei, quia cognoscit quid futurum esset posita illa cognitione. Primum, quia per se patet scientiam Dei non esse causalitatem ignorantie, cum hæc sit quid creatum, & incipiens esse in tempore. Deinde, quia causalitas ignorantie confert plurimum ad meritum, & demeritum, ex omnium sententia, cum certum sit apud omnes Catholicos, scientiam conditionatam, & eius obiectum, quatenus obiectum eius est præcisè, nihil conferre ad meritum, & demeritum, quibus de facto retributio aliqua absolute fiat. Demum quia veritas illa conditionalis cognoscitur à nobis immediate, quibus est incognita immediate scientia Dei media.

Art. 7. Itaque iuxta doctrinam fusius traditam in genere quæst. 17. de Deo, ab art. 12. Dicendum est breuiter, omisiss variis aliorum meditationibus, conditionalem illam fundari ex parte actus primi in inclinatione voluntatis, vel omninò efficaci, vel inefficaci, sed longè præponderanti, respectu obiecti, aut circumstantiæ, quæ ignoratur de facto, & representaretur per cognitionem contrariam ignorantie, ratione cuius inclinationis connectitur voluntas conditionatè connexionem, vel physica, vel saltem morali cum omissione actus, quem exercet de facto, ex suppositione, quòd existat cognitio contraria. Etenim in occisione Patris existimati inimici, idèd verificatur occisionem non fuisse futuram, si adfuisse cognitio vera; quia datur de facto in occisore amor efficax erga Patrem actualiter, vel habitualiter, vel saltem affectus inefficax longè præponderans displicentia, & complacentia contraria. Atque ratione primi physice, ratione verò secundi moraliter repugnat, non suspendi occisionem existente cognitione depulsiua ignorantie presentis. Ex parte autem actus secundi contingit motuum actus orti ex ignorantia non se habere disparatè, sed opposito modo respectu motui, quod representaretur per cognitionem depulsiuam ignorantie: ut cum quis occidit amicum, existimans esse inimicum; & tunc cognitio depulsiua ignorantie tollit causam actus orti ex ignorantia; ideoque verificatur non futurum fuisse eum actum, si daretur cognitio contraria ignorantie; datur igitur de presenti absolute fundamentum illius futuritionis

conditionatæ, (licet eadem formaliter sumpta nihil sit absolute distinctum à cognitione sui) idque est omnino necessarium ad rationem voluntarij, aut inuoluntarij existentis de facto absolute.

Art. 8. Quapropter si actum existentem de facto non fuisse exiturum, seculsa ignorantia, verificaretur præcisè ratione indifferentiæ voluntatis potentis operari cum vna cognitione, & non operari cum alia, licet utraque cognitio sit composibilis ex se cum actu, & cum omissione actus, ac proinde id esset cognoscibile à solo Deo per scientiam mediam; nihil profectò id conferret ad rationem voluntarij, aut inuoluntarij existentem de facto; quia id se haberet per accidens ad absolutam conformitatem, aut oppositionem operantis cum presenti inclinatione voluntatis, ut patet. Nihil itidem confert ad rationem inuoluntarij presentis non fore exiturum actum, qui existit de facto, si id verificetur ratione variationis obiecti non indicandæ tantum, sed etiam inducendæ per cognitionem depulsiuam ignorantie; ut apparet in comestione carnis, existente, sed ignorato per ignorantiam omninò antecedentem, præcepto de non comedenda. Tunc enim verum est, respectu viri timorata conscientia, non exituram fuisse comestionem, si præexistisset cognitio præcepti urgentis pro eo instanti; & tamen, quia cognitio non solum manifestaret obiectum iam existens, sed etiam per se ipsam induceret variationem eius; quandoquidem actionem de honesta, redderet inhonestam; propterea nullum in eo casu intercedit inuoluntarium, sed solum non voluntarium. Quia videlicet inclinatio præexistens voluntatis non contradicit comestioni secundum se, aut quatenus licita, qualis est dum proficiscitur ab ignorantia, sed inhonestæ, & peccaminosæ, qualis foret præexistente cognitione præcepti. Undè fit accedente cognitione præcepti postea, & perseverante eadem, quæ erat, inclinatione voluntatis, nullum subsequi dolorem per se. Ex quo apparet doctrinam communem superius traditam de inuoluntarietate, ex ignorantia antecedenti, accipiendam esse de ignorantia, & opposita cognitione non variantibus per se ipsas speciem actus.

Ex dictis patet ad rationes dubitandi. Prima enim procedit de ignorantia formaliter consequenti, nempe de ignorantia eorum, quæ quis scire, & advertere tenetur. Secunda etiam procedit de ignorantia saltem æquivalenter consequenti, quatenus peccatori placet ignorantia, ex qua peccat, & aggreditur opus aduersus dictamen conscientie præscribens ne declinet in eam partem, cuius electione peccat, sed consideret magis, quod intendit facere, seu faciendum temerè, ac insipienter proponitur. Tertia denique procedit de ignorantia, vel formaliter comitanti, ut in primo casu de occisione hostis loco cerui; vel per se ipsam varianti qualitatè operationis, atque auferenti ab eadem rationem, ob quam displicere possit recedente ignorantia, ut in casu posteriori de comestione carnis licita, ac honesta; & suppositione ignorantie præcepti.

QVÆSTIO XI.

Utrum voluntarium rectè diuidatur in liberum, & necessarium?

DETVR non rectè diuidi. 1. Quia ex vna parte necessitas volendi prouenit ab extrinseco, nempe ab obiecto trahente voluntatem, vel it, nolit in sui amorem. Ex altera parte est de conceptu libera electionis, ut eliciatur præexistens

stente inclinatione voluntatis in contrarium, atque adeò renitente passo. Ergò neque necessariò, neque liberè volitum sunt species voluntarij, quorum videlicet alterum est ab extrinseco, & alterum inest renitente passo.

2. Necessitas, & libertas sunt modi volendi inter se oppositi: Ergò non potest eadem ratio voluntarij saluari in vtroque extremo, saltem perfectè, & adæquatè, tanquam in speciebus suis.

Art. 1. Respondetur. Voluntarium, sicut & alia prædicata, quæ dicuntur promiscuè de Deo, & creaturis, in solo Deo reperitur perfectè, perfectione excludente omnem sui generis imperfectionem. Quia soli actus diuini ita sunt ab intrinseco, ut neque adæquatè, neque inadæquatè, neque mediâtè, neque immediâtè sint ab extrinseco; iidemque soli procedunt en cognitione comprehensua, nullaque propterea admixta ignorantia obiecti sui adæquari. Cæterum pro conditione humanæ naturæ eadem ratio voluntarij saluatur perfectè in actibus humanis tum necessariis, tum liberis, si aliud non obster. Quia utrisque est essentialè, tum ut sint vitales, atque ideò ut sint ab intrinseco, esto cooperetur principium extrinsecum quod omni actioni creatæ est commune, tum ut procedant ab inclinatione præsupposita in subiecto, respectu ipsorum, utque per se ipsos sint inclinationes eiusdem, respectu eorundem. Quia nihil potest esse volitum, seu liberè, seu necessariò, nisi alliciente voluntatem præcognitione, & conuenientia boni, & quin voluntas velit suum ipsum vel le simul cum obiecto. Et licet electio libera similiter præsupponat inclinationem aliquam ad electionem oppositam, & ad omissionem sui, quatenus actus primus libertatis ex suo conceptu est similtas inclinationum ad opposita: quia tamen non includit in se inclinationem ad similitatem oppositorum, sed potius est una quædam sola inclinatio disiunctiua, & vaga ad alterutrum ex iis, quæ sunt impossibilia per se, & ex natura sua; satisficit toti inclinationi inclusa in actu primo libertatis per vtrumlibet ex bonis, ad quæ est indifferens, & per vtrumlibet electionem. Atque per hæc satisficit priori rationi dubitandi.

Art. 2. Iam quod attinet ad præcognitionem, patet eam posse esse perfectam, idest distinctam, & claram, tum respectu obiecti voliti necessariò, tum respectu liberè voliti. Patet igitur voluntarium rectè diuidi in necessarium, & liberum, atque istas duas species ita opponi inter se, quoad rationes suas differentiales, ut tamen conueniant vniuocè in ratione generica voluntarij, ut dictum est iterum supra; quo iatisfit posteriori rationi dubitandi.

Art. 3. Voluntarium porro necessarium est absolute perfectius ex genere suo, quam voluntarium liberum; Quia illud prædicatum dicitur perfectius ex genere suo, cuius suprema species superat perfectione omnes species contentas sub altero prædicato sibi opposito. Manifestum autem est amorem beatificum, qui est suprema species contenta sub ratione voluntarij necessarij, præminere omnibus speciebus contentis sub ratione voluntarij liberi. At respectu hominis viatoris voluntarium liberum est perfectius ex genere suo, quam necessarium, quia actus charitatis, qui est perfectior cæteris omnibus speciebus actuum humanorum, est liber in homine viatore. Præterea voluntarium liberum continet sub se omnes species actuum humanorum perducentium immediatè ad vitam æternam; de quibus solis agere institimus directè. Quapropter non solum præcipuè, sed etiam vnicè agendum nobis est directè, & ex professo de voluntario libero, deque eius speciebus.

QVÆSTIO XII.

Vtrum insit homini libertas indifferentiæ?

IDEVR non inesse. 1. Quia, ut obicit sibi Philof. 3. Ethic. c. 3. post med. vnusquisque appetit, & facit, quod optimum tactu, maximeque appetibile sibi videtur hic & nunc: nec est in cuiusquam potestate positum, ut præferat minus bonum meliori apprehenso, ut tali, cum minus bonum comparatur tanquam malum cum meliori, quod excluditur per illud; atque mali apprehensi ut talis, nulla possit esse electio. Quod autem hoc, vel illud appareat magis, vel minus bonum, non est in hominis potestate. Quia qualis vnusquisque est, talis finis videtur ei, ut dicit ibi Philofophus, & experientia liquet: Iracundo enim vltio videtur præferenda paci, & tranquillitati; mansuetudo è conuerso; avaro videntur pecuniæ præferenda honori, & amicitia; liberali è conuerso: forti videtur præferenda incolumitas patriæ securitati vitæ propriæ; timido, ac pusillanimi è conuerso, & sic de similibus. Iam verò, quod aliquales simus, non est in nostra potestate constitutum, sed vnusquisque naturaliter euadit talis, vel talis, qualis videlicet adfuit ipsi ab initio aspectus astrorum, & dispositio causarum particularium. Ergò homo nec ad iudicium de eligendis, ac agendis hic & nunc, nec ad vllam electionem, & actionem est indifferens ex sua natura. In quam rationem coincidit illud Galeni: *Animi mores corporis temperaturam sequuntur*. Confirmatur ex August. lib. 1. ad Simplic. q. 2. paulò ante finem, interrogante prius; *Quis habet potestatem, ut vel ei occurrat quod eum delectare possit, vel delectet, cum occurrerit?* Et concludente postea: *Voluntas, nisi aliquid occurrerit, quod delectet, atque inniet animum, moveri nullo modo potest. Hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.*

2. Qui necessariò vult finem, necessariò vult omnia media requisita ad illum. Omnes autem necessariò volunt suam felicitatem, non qualemcunque, sed summam, uti dicitur in q. seq. atque optima quæque media sunt vnicè requisita ad summam felicitatem consequendam. Quia si aliquando prætermittatur medium inter omnia occurrentia optimum, eo ipso deperit aliquis gradus felicitatis, & redditur impossibilis consecutio summæ felicitatis, simpliciter, & absolute possibilis obtineri, ut patebit infra q. 30. ac deinceps. Ergò neque ad finem est indifferens voluntas, neque ad media.

3. Non est indifferens voluntas ad alterutrum ex æqualibus: ergò neque ad alterutrum ex inæqualibus, ac proinde ad nulla duo extrema est indifferens. Patet consequentia. Quia multò manifestius repugnat, ut minus bonum præferatur meliori, quam ut æquale præferatur æquali. Probatur antecedens. Quia in neutro ex omnino æqualibus apparet ratio præferendi illud alteri. Voluntas autem operatur dependenter à ratione aliqua obiectiua, & propterea sicut nihil velle potest, absque motiuo, & causa volendi: ità nihil cuiquam præferre potest absque motiuo, & causa præferendi. Confirmatur. Quia, sicut se habet natura, & appetitus innatus, respectu boni secundum se: ità se habet voluntas, & appetitus elicetus respectu boni apprehensi. Natura autem, & appetitus innatus ad neutrum ex omnino æqualibus determinari potest ex se; quæ est ratio Platonis pro quiete, & immobilitate terræ in medio,